

**ПОДАРУНОК ДЛЯ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ:
ЧИ ДОЦІЛЬНА ДЕТАЛЬНА ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ****GIFT FOR A PUBLIC SERVANT:
WHETHER DETAILED LEGAL REGULATION IS EXPEDIENT**

Коломось Т.О.,
д. ю. н., професор,
заслужений юрист України,
член-кореспондент
Національної академії правових наук України,
декан юридичного факультету
Запорізький національний університет

У статті на підставі аналізу чинного вітчизняного законодавства, практики його застосування обґрунтовується доцільність заміни обмеження щодо одержання публічними службовцями подарунків на заборону щодо їх одержання. Наявність значної кількості нормативно-правових актів, які визначають засади регулювання відносин одержання подарунків цими особами, істотно ускладнює правозастосування. У наявності прогалини, колізії, узагальнення, які створюють передумови для різного роду підходу до тлумачення та застосування одних і тих самих положень щодо внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо заміни подарунку до конкретного їх виду («заборонені», «дозволені», «офіційні», «лімітовані» та інші), відповідності їх встановленим вимогам щодо узагальнення «загальноновизнаним уявленням про гостинність», вартісним критеріям створюють складнощі в процесі застосування відповідних положень законодавства на практиці, з'ясування питання дотримання приписів, вчинення порушень, притягнення винних осіб до відповідальності. На підставі порівняльно-правового аналізу зарубіжного досвіду регулювання «подарункових відносин» формуються авторські підходи щодо доцільності впровадження абсолютної заборони на одержання публічними службовцями подарунків. Винятками із заборони пропонується вважати подарунки «з нагоди особливих подій» (перелік останніх пропонується законодавчо закріпити), а також офіційні подарунки, отримані особами як офіційними представниками держави, громади, під час офіційних заходів. Формулюються пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо заміни спеціального обмеження на одержання подарунків на їх заборону. Заборону на одержання подарунків пропонується впровадити поряд з обов'язковим декларуванням публічних службовців всіх одержаних ними подарунків. Саме заборона розглядається як дієвий засіб запобігання корупції у всіх її проявах у публічній службі, в т. ч. й за рахунок використання ресурсу заборони на одержання публічними службовцями подарунків. Пропозиції формулюються із акцентом на запозичення позитивного досвіду зарубіжних країн у вирішенні цього питання, обґрунтування усунення передумов для деталізованої правової регламентації «подарункових» відносин мінімізації витрат держави на постійне вирішення проблемних питань правозастосування.

Ключові слова: корупція, публічна служба, публічний службовець, подарунок, обмеження, заборона, декларування, законодавство, досвід, заміна.

В статье на основе анализа действующего отечественного законодательства, практики его применения обосновывается целесообразность замены ограничения на получение публичными служащими подарков на запрет их получения. Наличие значительного количества нормативно-правовых актов, которые определяют основы регулирования отношений получения подарков этими лицами, существенно усложняет правоприменение. В наличии – пробелы, коллизии, обобщения, которые создают предпосылки для различного рода подхода к толкованию и применению одних и тех же положений относительно разных жизненных ситуаций. Проблемы, связанные с определением принадлежности подарка к конкретному виду («запрещенные», «разрешенные», «официальные», «лимитированные» и другие), соответствие их установленным требованиям относительно соответствия «общеизвестным представлениям о гостеприимстве», стоимостному критерию создают трудности в процессе применения соответствующих положений законодательства на практике, выяснения вопросов соблюдения предписаний, совершение нарушений, привлечения виновных лиц к ответственности. На основе сравнительно-правового анализа зарубежного опыта регулирования «подарочных отношений» формируются авторские подходы к целесообразности внедрения абсолютного запрета на получение публичными служащими подарков. Исключениями из запрета предлагается считать подарки «по случаю особенных личных событий» (перечень последних предлагается законодательно зафиксировать), а также официальные подарки, полученные лицами как официальными представителями государства, громады, во время официальных мероприятий. Формулируются предложения о внесении изменений в Закон Украины «О предупреждении коррупции» относительно специального ограничения на получение подарков на их запрет. Запрет на получение подарков предлагается внедрить одновременно с обязательным декларированием публичными служащими всех полученных подарков. Именно запрет рассматривается как действенное средство предотвращения коррупции во всех ее проявлениях в публичной службе, в т. ч. за счет использования ресурса запрета на получение публичными служащими подарков. Предложения формулируются с акцентом на заимствование позитивного опыта зарубежных стран в решении этого вопроса, обоснование устранения предпосылок для детальной правовой регламентации «подарочных» отношений минимизации расходов государства на постоянное решение проблемных вопросов правоприменения.

Ключевые слова: коррупция, публичная служба, публичный служащий, подарок, ограничения, запрет, декларирование, законодательство, опыт, замена.

The article justifies the expediency of substitution of restriction on gifts receiving by public servants for prohibition of their acceptance, on the basis of analysis of the current domestic legislation, practice of its application. Existence of the significant number of normative legal acts that determine the basis for regulation of gifts receiving relations by these persons significantly complicates law enforcement. There are gaps, collisions, generalizations, which create the prerequisites for a different kind of approach to the interpretation and application of the same provisions for different life situations. The problems, associated with identification of a gift belonging to a specific type ("prohibited", "authorized", "official", "limited", etc.), compliance with established requirements relatively compliance with "generally accepted vision of hospitality", the cost criterion create difficulties in the application process of the relevant legislative provisions in practice, clarification of issues of regulation maintenance, violations commitment, bringing the perpetrators to responsibility. In terms of a comparative-legal analysis of foreign experience in regulation of "gift relations", it is formed authorial approaches to the expediency of implementation of absolute ban on the gifts receiving by public servants. Exceptions from the ban are proposed to consider gifts "on the occasion of special personal events" (the list of the latter is proposed to be legislated), as well as official gifts, received by individuals as official representatives of the state, local community, during official events. Proposals are formulated to amend the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption" regarding the substitution of a special restriction on gifts receiving for their

prohibition. The ban on gifts receiving is proposed to be implemented simultaneously with the mandatory declaring of all received gifts by public servants. It is the ban that is considered as an effective means of corruption prevention in all its manifestations in the public service, incl. due to the use of the ban resource on the receiving of gifts by public servants. Proposals are formulated with an emphasis on borrowing of the positive experience of foreign countries on solution of this issue, substantiation of prerequisites elimination for detailed legal regulation of "gift" relations, minimization of the state's expenses on the permanent solution of topical issues of law enforcement.

Key words: corruption, public service, public servant, gift, restrictions, ban, declaring, legislation, experience, substitution.

Вступ. В умовах визначення новітніх пріоритетних напрямків нормотворчої діяльності, зорієнтованої на пошук оптимальних засобів запобігання та протидії корупції у всіх її проявах, важливою є концентрація зусиль на максимальному використанні ресурсу тих засобів, які підтвердили часом і практикою свою ефективність. І, навпаки, мінімізація витрат часу, кадрових та інших ресурсів по відношенню до тих засобів запобігання, існування яких пов'язане із широкою сферою прояву суб'єктивного розсуду у процесі застосування, правові засади використання яких перенасичені оціночними положеннями, розпорошені у різних за юридичною силою нормативно-правових актах, що зумовлює колізійність, різновариативність вирішення типових проблемних питань, фактично створюючи підґрунтя для різного ряду прояву корупції. Існування таких засобів не забезпечує результативності запобігання корупції, а отже, цілком логічним є порушення питання про доцільність їх нормативного визначення саме в тому вигляді, в якому вони існують на сьогодні. Одним із таких засобів є обмеження щодо одержання подарунків публічними службовцями. Як свідчить аналіз практики правозастосування, одержання подарунків є достатньо поширеною практикою серед публічних службовців, у т.ч. й із порушенням встановлених меж дозволеної поведінки, а до відповідальності притягнути їх, з урахуванням наявного правового підґрунтя, достатньо проблематично. Саме тому актуальності набуває доцільність зосередження зусиль зацікавленої спільноти на вдосконаленні положень чинного законодавства щодо обмеження одержання подарунків публічними службовцями або ж заміни спеціальних обмежень спеціальною заборонаю, а саме впровадження заборони на одержання публічними службовцями подарунків. Тим більше, що така практика є поширеною в зарубіжних країнах і позитивно зарекомендувала себе протягом тривалого часу. Так, наприклад, у Німеччині, Угорщині, Литві, Чехії заборонені будь-які подарунки для публічних службовців, у Канаді – будь-які подарунки, які можуть мати грошовий вираз, у Китаї – будь-які предмети, за винятком книг [1, с. 246]. І ці країни, за результатами щорічної оцінки сприйняття корупції, входять до групи країн з низьким рівнем корупції у різних формах її прояву, що й дозволяє порушити питання про можливість запровадження і в Україні заборони на одержання подарунків публічними службовцями, в т.ч. й урахуванням досвіду зарубіжних країн.

Мета роботи полягає в тому, щоб на основі аналізу наявних джерел з'ясувати доцільність заміни спеціального обмеження на одержання подарунку публічними службовцями на заборону одержання ними подарунків, запропонувавши конкретні пропозиції нормативного змісту.

Основний зміст. На сьогодні в Україні засади т.з. «подарункових відносин» визначені у Законі України «Про запобігання корупції», численних підзаконних нормативно-правових актах, кодифікованих деліктних нормативно-правових актах із визначенням засад відповідальності за порушення встановлених правових приписів тощо. Положення інтерпретаційного змісту зосереджені в численних роз'ясненнях НАЗК та правових позиціях вищих судових установ. Отже, в наявності значна кількість різноманітних за юридичною силою нормативно-правових актів, положення яких відрізняються перенасиченістю узагальнених, оціночних положень, фрагментарно суперечливістю змісту, що, на жаль, істотно ускладнює процес правозастосування, створює підґрунтя для різновариативності зовнішніх форм прояву останнього. Це

зумовлює певні проблеми для публічних службовців в аспекті дотримання вимог щодо одержання подарунків, а також суб'єктів протидії та судових установ щодо контролю за дотриманням відповідними особами зазначених приписів, кваліфікації протиправних діянь та притягнення винних осіб до відповідальності.

Так, зокрема базовий антикорупційний законодавчий акт одночасно фіксує заборону публічним службовцям одержувати подарунки, якщо вони безпосередньо пов'язані з професійною службовою діяльністю, або ж надходять від підлеглих осіб (ч. 1 ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції»). А також обмеження щодо одержання подарунків, які не є забороненими, однак: а) узгоджуються із загальноновизнаними уявленнями про гостинність; б) відповідають загальноновизнаним уявленням про гостинність та певним вартісним ознакам (не перевищують одного прожиткового мінімуму для працездатної особи на день отримання подарунку або ж двох, якщо подарунок отримується з одного джерела кілька разів протягом року). Тобто практично в ч. 1, 2 ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» закріплено т. з. «змішану» правову модель подарункових відносин. При цьому, намагаючись запропонувати визначену модель відносин, законодавець ускладнює її за рахунок: а) оціночного положення («ув'язуються із загальноновизнаними уявленнями про гостинність; б) вартісних ознак, потребою їх з'ясування, як, до речі, й періодичності одержання подарунків з одного джерела протягом року (одноразово або ж декілька разів). Практика використання оціночних понять притаманна і зарубіжному законодавству. Так, наприклад, у законодавстві Канади можна зустріти «якщо це не виходить за межі прийнятної ввічливості в суспільстві», Іспанії – «у рамках звичайних традицій спілкування...», а також поширені в законодавстві багатьох європейських держав положення про «подарунок з незначною вартістю», «соціально прийнятні подарунки» тощо [2, с. 17].

У будь-якому випадку тлумачення «ув'язування подарунку із загальноновизнаними уявленнями про гостинність», пов'язане із широкою сферою суб'єктивного розсуду суб'єкта, а отже, цілком логічним є існування різновариативних форм і змісту його результатів. У різних країнах свої уявлення про гостинність, які пов'язані з історичними, національними традиціями спілкування, налагодження та підтримки стосунків. Окрім того, на рівні інтерпретаційних актів у різних країнах пропонуються відмінні переліки тих предметів, які можуть бути подарунками, які зв'язуються з уявленнями про гостинність. Так, зокрема, у Російській Федерації такими є: квіти, солодощі, книги, буклети, альбоми, продукція самого дарувальника, предмети побутової техніки тощо [1, с. 248].

У роз'ясненні Міністерства юстиції України від 28.07.2011 року «Одержання подарунків особами уповноваженими на виконання функцій держави» свого часу було зазначено, що такими подарунками можуть бути «запрошення на каву, вечерю у скромних масштабах, які використовуються ... для налагодження добрих ділових відносин і зміцнення робочих стосунків» [2, с. 18]. У деяких зарубіжних країнах такі переліки закріплені на рівні нормативно-правових актів. Так, зокрема, в США такими є: легка закуска, прохолодні напої, вітальні ластівки, предмети незначної вартості презентаційного призначення тощо [3].

Отже, закріплення в законодавчому акті оціночного поняття «ув'язування із загальноновизнаними уявленнями про гостинність» зумовлює потребу підзаконної регламен-

тації, інтерпретаційну діяльність, узагальнення практики правозастосування. Тим не менш, на сьогодні в наявності проблеми правозастосування, пов'язаного саме з тлумаченням вищезазначеного положення щодо одержання публічними службовцями подарунків.

Положення ч. 2 ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» в частині визначення ознак обмежених для одержання публічними службовцями подарунків передбачає обов'язкову їх ознаку, а саме неналежність їх до заборонених подарунків. На перший погляд, усе цілком зрозуміло, оскільки в ч. 1 цієї ж статті визначено, які ж саме подарунки є забороненими. Такими є ті, які: а) безпосередньо пов'язані із службовою діяльністю; б) які надходять від підлеглої особи. Однак у наявності підзаконні акти, які деталізують останню ознаку й передбачають винятки із цього загального правила. Так, наприклад, Правила етичної поведінки та запобігання корупції в органах Державної фіскальної служби, затверджені наказом ДФС від 01.12.2017 року № 797, передбачають, що службовці можуть отримувати подарунки від підлеглих із нагоди особливих нагод, якими є події, що мають персональне або традиційне значення, з нагоди державних або професійних свят [4].

Отже, щодо службовців ДФС така заборона є із певними винятками щодо одержання подарунків, а чи є вони такими ж і щодо решти службовців? Фактично положення Наказу ДФС і ч. 1 ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» дещо відрізняються, розширюючи межі дозволеної поведінки щодо службовців ДФС. Чи виправданим це є? Як свідчить аналіз правозастосування, подарунки з нагоди особливих особливих свят є поширеним явищем у публічній службі, що існує в т.ч. й із порушенням встановлених правових приписів. Отже, виникає питання, що варто зробити задля усунення порушення законодавства у зазначеній частині. Цілком можливим є внесення змін до антикорупційного закону із зазначенням положень про те, що з нагоди особливих особливих свят службовець може отримувати подарунки й від підлеглих, при цьому зазначити, які події вважаються особливими особистими, а також як обов'язкові вимоги – публічність вручення – одержання подарунку та декларування подарунку. До того ж, позитивна практика вирішення такого питання вже існує в зарубіжних країнах і позитивно себе зарекомендувала. Так, наприклад, у США підлегли службовці можуть вручити подарунок керівникові з нагоди «особливих, нечасних подій», якими, згідно з Директивою Управління службової етики державних органів США, є: події особистого характеру – укладання шлюбу, народження дитини та ін., а також вихід на пенсію, переведення на іншу посаду тощо [3]. Як вже зазначалося, обмеження одержання подарунків відповідною групою осіб має використовуватися як засіб запобігання корупції у всіх її проявах одночасно з іншими засобами, серед яких слід виокремити декларування вищезазначеними особами одержаних подарунків. В Україні закріплено обов'язок публічних службовців декларувати одержання подарунків, однак детальний аналіз законодавства свідчить про наявність прогалини. Перш за все, мова має йти про те, що положення, які регламентують обов'язок декларування відрізняються суперечливим змістом. І навіть на рівні положень базового антикорупційного законодавчого акту можна виділити положення, яке регламентує ліміти вартісної ознаки дозволеного для відповідних осіб подарунків (як вже зазначалося, це один або два прожиткових мінімумів для працездатних осіб), а обов'язок декларування подарунків виникає лише, коли вартість подарунку дорівнює і перевищує п'ять прожиткових мінімумів для працездатної особи. Отже, виникає питання щодо подарунків, вартість яких вище лімітів дозволеного подарунку, однак менше лімітованої вартості для декларування подарунку? Цілком виправдано, що на практиці особи такі подарунки не декларують, однак

із цим погодитися навряд чи можливо. Така ускладнена нормативна конструкція є надто громіздкою й запутаною. Цілком можливим було б запровадити обов'язкове декларування абсолютно всіх подарунків, які отримують публічні службовці, усунувши будь-які питання із цього приводу. Тим більше, що обов'язкове декларування подарунків вже протягом тривалого часу вже існує у Данії, Норвегії, Франції та ін. При цьому в цих країнах взагалі не визнаються вартісні ознаки подарунку, а лише дань отримання як підстава для його обов'язкового декларування. Така модель виглядає більш прийнятною, ефективною з т.з. правозастосування в порівнянні з декларуванням подарунків певної вартості (у Великобританії декларують подарунки політичні боронці та члени парламенту, якщо подарунок за своєю вартістю перевищує один відсоток заробітної плати цих осіб, у Німеччині – якщо вартість подарунку перевищує п'ять тисяч євро, та ін. [5, с. 15]). Впровадження обов'язкового декларування всіх без винятку подарунків будь-якої вартості всіма публічними службовцями взагалі усуває будь-які передумови для суб'єктивного тлумачення, довільного підходу до вирішення питання, спрощує правозастосування, уніфікує його, посилює засади визначеності.

Окрім того, певні питання виникають на практиці щодо з'ясування дотримання публічними службовцями правил поведінки з подарунками, засади яких закріплено в ст. 24 Закону України «Про запобігання корупції», а також у роз'ясненнях НАЗК. На перший погляд, всі положення виглядають достатньо зрозумілими, простими, логічними. Однак їх детальний аналіз дозволяє виокремити численні проблеми, пов'язані з практичним дотриманням цих правил поведінки. Так, наприклад, т. з. «контактні подарункові відносини» передбачають дотримання певного алгоритму дій одержувача подарунку, а саме: «відмовитися від подарунку, якщо це заборонений подарунок, з'ясувати, по можливості, особу дарувальника, залучити, по можливості, свідків та письмово повідомити керівника». Чимало проблемних питань, пов'язаних із з'ясуванням характеру подарунку, із встановленням особи дарувальника. А що робити, якщо немає можливості залучити свідків? А що робити, якщо певні проблеми виникають із з'ясуванням особи дарувальника? Ще більше проблем із «безконтактними подарунковими відносинами», які, до речі, регламентовані положеннями ст. 24 Закону України «Про запобігання корупції» лише в частині виявлення подарунку за місцем служби. Стосовно таких місць виявлення певні відповіді можна знайти в роз'ясненнях НАЗК, однак знову ж таки не щодо всіх можливих випадків. Отже, знову ж таки, є проблеми правозастосування. Немає чіткої відповіді і на запитання, пов'язані із долею подарунків, які передані на зберігання держави до з'ясування проблемних питань, пов'язаних із характером подарунку, до отримання відповіді уповноваженого територіального підрозділу НАЗК. На жаль, вітчизняне законодавство не містить таких деталізованих інструктивних нормативних положень щодо поведінки із одержаними різними подарунками під час різних відносин, як це регламентовано в законодавстві США (зазначена Директива). Відсутність детальної регламентації викликає появу значної кількості проблемних питань на практиці, а отже, істотно знижує результативність використання ресурсу спеціального обмеження, притягнення винних осіб до відповідальності.

Достатньо фрагментарною є й регламентація засад відносин, пов'язаних із одержанням «офіційних» подарунків. Специфіка характеру останніх зумовлює й особливість підзаконної детальної регламентації засад поведінки з ними. На жаль, наявна Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 року № 1195, яка регламентує засади відповідних відносин, має дещо узагальнений характер і не передбачає, на жаль, тих варіантів поведінки, які існують на практиці. На жаль, немає регламентування по-

дарунків, які надаються офіційному представникові держави, територіальній громаді, державного підприємства, установи, організації, а отже, і є власністю останніх, й які підлягають передачі у встановленому порядку. А також тих подарунків, які надаються під час протокольних заходів і які використовуються під час цих заходів, а отже, щодо яких можуть виникнути проблемні питання щодо поводження із ними. У цьому аспекті доцільним для запозичення є досвід тих держав, де таке розмежування закріплене й окремо визначено правила поводження з ними (наприклад, досвід Російської Федерації, США). Щодо таких подарунків цілком можна було б передбачити й можливість їх викупу, запозичивши досвід Латвії, Сінгапуру. Отже, положення вітчизняного законодавства, яке регламентує засади т.з. «подарункових відносин публічних службовців» потребує детальної регламентації, що вимагає певних витрат часу, зосередження кадрових зусиль, дотримання процедурних вимог. Тим не менш, досягнення позитивного результату щодо протидії корупції у всіх її проявах за рахунок вже деталізованого в правовому регулюванні ресурсу спеціального обмеження – це результат майбутнього, який, знову ж таки, буде залежати від багатьох факторів. Більш реальним, таким, що відрізняється спрощеною процедурою розробки та прийняття, визначеним змістом, уніфікованістю, виглядає впровадження замість спеціального обмеження щодо подарунків спеціальної заборони публічним службовцям щодо одержання подарунків та також обов'язкового декларування ними всіх одержаних подарунків. Винятком із цього загального правила можуть бути офіційні подарунки, які отримуються особами як офіційними представниками держави, громади, установи, організації тощо, а отже під час офіційних протокольних заходів. Винятки слушно було б передбачити і для т.з. подарунків з нагоди «особливих особистих подій», навівши конкретний перелік таких подій, посиливши засади публічності процедури одержання подарунків.

Висновки. Впровадження спеціальної заборони, тобто повного унеможливлення будь-яких дій, пов'язаних із одержанням публічними службовцями подарунків, замість наявного спеціального обмеження (дозволеної поведінки із визначенням її конкретних меж, лімітів, рамок) сприятиме посиленню засад визначеності, спрощеності, контрольованості регулювання т.з. «подарункових відносин за участю публічних службовців». Усуваються будь-які передумови для суб'єктивного тлумачення положень, пов'язаних із визначенням виду подарунку, меж дозволеності його отримання, правил поводження із подарунками, підстав притягнення винних осіб до відповідальності за їх порушення, що в кінцевому підсумку підвищує ефективність протидії корупції у всіх її проявах. Доцільним вважається: 1) уточнення офіційного визначення «подарунок» за рахунок доповнення зовнішніх форм виразу його, в т.ч. й із запозиченням положень зарубіжного законодавства (перш за все США) та вітчизняного підзаконного законодавства (перш за все, Наказу ДФС від 01.12.2017 року № 797); 2) впровадження абсолютної заборони на одержання публічними службовцями будь-яких подарунків, окрім подарунків, які отримуються ними як суб'єктами приватно-правових відносин. Відповідно, слід виключити ч. 2 ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції»; 3) заборону на одержання слід поширити і на т.з. «опосередковані подарунки», тобто ті, які надаються «через інших осіб», однак зорієнтовані безпосередньо на публічного службовця. Відповідне доповнення слід внести до ч. 1 ст. 23 вищезазначеного Закону; 4) взагалі вилучити із ст. 24 Закону України «Про запобігання корупції» правила поводження із подарунками, оскільки передбачена буде заборона на їх одержання. Щоправда, цілком можливо є наявність «безконтактних подарункових відносин», відповідно слід чітко передбачити обов'язкове складання акту виявлення подарунку, із залученням свідків, та передачу такого подарунку до бюджету; 5) навіть враховуючи специфіку офіційних подарунків, доцільною є регламентація засад їх отримання саме поряд із засадами регламентації відносин щодо подарунків для публічних службовців в цілому. Отже, в ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» варто визначити засади їх одержання, а в ст. 24 цього ж Закону – правила поводження із ними; 6) впровадження обов'язкового декларування всіх одержаних подарунків, окрім офіційних подарунків, офіційними представниками держави громади має передбачатися як в Законі України «Про запобігання корупції», так і податковому законодавстві. При цьому декларуванню мають підлягати абсолютно всі подарунки незалежно від їх вартості. Саме унеможливлення будь-яких діянь, пов'язаних із одержанням публічними службовцями подарунків, усунуть передумови для численних форм проявів суб'єктивного розсуду, довільного тлумачення в правозастосуванні, сприятиме визначеності, спрощеності правових засад регулювання «подарункових відносин», посиленню засад прозорості останніх, підвищенню ефективності протидії корупції у всіх її проявах у публічній службі. Це також усунуть потребу концентрації зусиль із детальної правової регламентації подарункових відносин. Отже, внесення відповідних змін до чинного законодавства, яке регламентує засади «подарункових відносин», у частині заміни спеціальних обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями на їх заборону усунуть у перспективі потребу концентрації зусиль нормотворців щодо детальної регламентації «подарункових відносин» щодо окремих їх видів, правил поводження, з'ясування дотримання встановлених меж тощо. Це сприятиме визначеності, спрощеності, прозорості законодавства та практики його застосування, економії ресурсів держави щодо вирішення проблемних питань, пов'язаних із останнім.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бикеев И.И. Проблемы ограничения взятки от подарка в России и за рубежом: практика и тенденции. Актуальные проблемы экономики и права. 2013. № 1. С. 245.
2. Коломоєць Т.О. Обмеження щодо одержання подарунків особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування за законодавством України: науково-практичний коментар. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 40 с.
3. Етичні норми поведінки державних службовців у системі органів виконавчої влади: Директива Управління службової етики державних органів США / Звід Федеральних нормативних актів. № 5. ч. 2635. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwibKzXkunZAhWJc8AKHc3JCw4QFggxMAE&url=https%3A%2F%2Fwww.oge.gov%2Fweb%2Fogef.nsf%2F0%2F85BC960EDCDC284885257EA6006557FA%2F%24FILE%2F4e6d8560a22d479885e24b6699d71adc1.doc&usq=AOvVaw2xpvqE2yvxmrsNjf18LLMO>.
4. Правила етичної поведінки та запобігання корупції в органах Державної фіскальної служби, затверджені наказом ДФС від 01.12.2017 року № 979. URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/protidiya-koruptsii/antikoruptsiyna-programa-dfs/291898.html>.
5. Етика державної служби: запобігання конфлікту інтересів та вимоги до законодавства / Мануель Вілорія, Стаффан Синнестрём, Янош Берток; [пер. с англ. І. Чуприна]. К.: Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2010. 104 с.